

Régi örmény sírok a szilágymegyei Zsomboron

Gyermekkorom egyik varázslatos barangolásából hazatérve bukkantam rá a rejtőzködő kis ligetre, ahol ősrégi mohos sírkövek keltették fel a romantikus irodalommal táplált képzeletemet. Kíváncsi izgalommal kezdtem betűzni a nehezen olvasható neveket; ha ma már nem is emlékezem rájuk, de akkor ismerősen hangzottak, valahogy úgy, ahogyan a baráti vagy éppen rokon örmény családok nevei, mint a Donogán vagy Gogomán, Asgyán vagy Fugulyán.

7 vagy 8 sírkövet számláltam meg akkor. Most, amikor sok évtized után újra felkerestem gyermekkorom csodálatos helyeit, az örmény temetőt is látni akartam. Alig találtam rá. Már-már feladtam a keresést, amikor egy kedves régi ismerős segítségemre jött. A mellig érő fűben (hogyan is nőhetett meg így ebben az aszályban?) nehéz volt felfedezni az egykori temető maradványait.

Már csak két sírkövet találtam, abból is az egyiket, az újabbat ledőlve. A régebbi sírkövön a nehezen kibetűzhető felirat Pálfy Izsák nevét örökíti meg, az újabbik, ledőlt kövön Potyi (Potyó?) Pál neve olvasható, akinek felesége, Horváth Karolina állított emléket. Az alig látható évszám 1863 (?) Régebben tudták néhányan, hogy a hegyen az egykori örmény közösség temetője búvik meg, de a legöregebb falubeli sem emlékezett arra, hogy ott valaha valaki is élő örménnyel találkozott volna. Hogy mi lett ezekkel a családokkal, senki sem tudta megmondani.

Zsombornak nem csupán ez az egy elhagyott temetője van. Erre a sorsra jutott az egykori zsidó temető is, miután a hitközösség tagjait elsodorta a kegyetlen történelem; ugyanúgy az egykori Pásztóhy család sírkertje, amely a szocialista korszak romboló szellemének esett áldozatul. De féltő, hogy hamarosan ez lesz a sorsa a református temetőnek is, hiszen a sok évszázadot megélt református közösség már csak 5-6 családból áll, azoknak is csak az idősebbje vigyázza az öreg templom rekedt harangszavát.

Elképzelhető, hogy az egykor oly kedvelt üdülőhely, ahová még a Nagy Fejedelem is elment megrokkant egészségét gyógyíttatni, nemsokára az elhagyott temetők falujaként lesz ismert.

Cuibus Ilona Éva
nyugdíjas tanárnő
Kolozsvár

*****

Ávedik Lukács Erzsébetváros monográfiája című könyvében a gyönyörű (ma már csak másfél tornyú) templom elkészültének leírása alkalmából ezt írja:

Befejezve állott az impozáns templom a hívek örömeire, a későbbi nemzedékek megszívlelendő intelmére, hogy sohase teljesedjenek be rajtuk a költő ama fájó igéi:

Hisz boltívem, mely ég felé néz,
Nem volt egyéb: egy összetett kéz
Szelíden felfogva a mennyet,
Mely buzgó hitre ide lebbent.
Most óriás sírkő vagyok csak,
Hitét gyászolva századoknak
És a mai langy nemzedékek
A meghalt hit hamvából élnek.

(Ávedik Lukács a vers szerzőjéül (*Mindszenty*) szignót ad meg a könyvben fogalmunk sincs, ki lehetett az illető - a szerk.)